

Komitet Redakcyjny pragnie w tym miejscu szczególnie serdecznie podziękować Redaktorowi Naczelnemu czasopisma ABMK za duże zainteresowanie opracowanym materiałem i ogłoszenie go drukiem pro publico bono.

ROMUALD GUSTAW OFM

ROLA I ZNACZENIE BIBLIOTEKI

Banałem stało się powiedzenie, że przyszło nam żyć w czasach ciekawych i trudnych. Tym niemniej uświadomienie sobie tego faktu jest konieczne, bo znajdujemy się w okresie najróżnorodniejszych gwałtownych przemian we wszystkich dziedzinach: ekonomicznych, społecznych, kulturalnych a nawet religijnych. Przemiany te, bardzo poważne, tworzą nowe oblicze ziemi, nowy zupełnie styl życia. W niezwykle szybkim tempie, poprzez prawdziwą rewolucję naukowo-techniczną, wzbogaciły się twórcze możliwości człowieka.

Każdy myślący człowiek szuka swego miejsca we współczesnym świecie i środowisku, w jakim się znajduje, bo łatwo może się w nim zagubić, tracąc sprzed oczu sens swojej egzystencji.

Tym bardziej każda instytucja musi odnaleźć siebie w tej nowej, oszałamiającej swą nowością rzeczywistości. W sposób dotąd niespotykany rozwijają się obecnie masowe środki przekazu informacji i dóbr kultury, ale mimo to nie można mówić o dewaluacji książki, wspieranej dodatkowo życzliwą jej propagandą w stylu np. „nic nie zastąpi książki” lub reklamy jednej z paryskich księgarń „Tęp telewizję — kup książkę”. Książka nadal pozostaje i musi pozostać podstawowym narzędziem rozwoju nauki i krzewienia oświaty. Dzięki odrębnej, jej tylko właściwej strukturze informacji i funkcjom, jakie pełni, nie traci książka swego aktualnego znaczenia, wprost przeciwnie, w sposób zadziwiający mnoży się produkcja książek, mówi się coraz częściej o niebezpieczeństwie zalewu papierem drukowanym — „Papierene Gefahr”. Rośnie ilość bibliotek. Według ostatnich dostępnych danych statystycznych Polska posiada ok. 180 milionów książek i ok. 50.500 najrozmaitszych kategorii bibliotek.

Jest sprawą istotną uświadomienie sobie, jakie miejsce pośród tych bibliotek zajmuje Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, jakim służy celom i jaki przyjęła zakres działalności, jakie pełni za-

dania i jak je realizuje? I jest sprawą równie ważną przeanalizowanie jej udziału w działalności bibliotecznej w środowisku lubelskim i ogólnokrajowej sieci bibliotek.

Problem samouświadomienia i ściśle wiążące się z nim samookreślenie biblioteki musi leżeć u podstaw wszelkich rozważań na temat roli i znaczenia każdej biblioteki. Od odpowiedzi na pytania czym była, czy jest i czym chce być Biblioteka Uniwersytecka KUL oraz od stopnia realizacji przyjętych przez nią założeń, będzie zależeć dalszy jej rozwój i pozycja, jaką zajmie na tle innych bibliotek polskich.

W okresie międzywojennym stanowisko prawne Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego określały dwa statuty zatwierdzone przez władze państwowe w r. 1928 i w r. 1939. Nie posiadała go jednak Biblioteka Uniwersytecka posługująca się jedynie regulaminem z dnia 18 grudnia 1924 r., ustalającym wyłącznie zasady udostępniania zbiorów. Mimo nadawanej jej już wówczas nazwy Biblioteki Głównej, pełniła rolę drugorzędą. Faktycznym warsztatem pracy naukowej i dydaktycznej były biblioteki zakładowe, a w wielu wypadkach raczej księgozbiory istniejące przy poszczególnych katedrach. Statut z 1928 r. mówi ogólnie o zakładach (instytutach) potrzebnych „do celów naukowych i badawczych” w ogóle nie wspominając o Bibliotece Głównej. Statut KUL z 1939 r., poświęcony jeden ze swych paragrafów (§ 71) Bibliotece, bardzo ogólnikowo określił program jej działalności: „Służy wszystkim wydziałom i ma cel ogólnonaukowy. W miarę możliwości jest dostępna dla publiczności”.

Nie rozszerzył zakresu działalności Biblioteki Uniwersyteckiej jej powojenny statut uchwalony przez Senat KUL w czerwcu 1945 r. Określono w nim Bibliotekę jako instytucję naukową, powołaną do służenia celom naukowym wszystkich wydziałów KUL.

Radykalna zmiana w pojęciu charakteru i zadań Biblioteki Uniwersyteckiej nastąpiła w r. 1949/50 po przeniesieniu jej zbiorów z ul. Dolnej Panny Maryi do gmachu przy ul. Chopina 27. Gwałtownie rozrastający się księgozbiór oraz stale rosnąca liczba pracowników i czytelników w nowych obszerniejszych pomieszczeniach, narzuciły w pewnym sensie, wbrew statutowi, nowe formy działalności Biblioteki i nowe postawiły przed nią zadania.

Czym stała się i czym jest obecnie Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego?

Jako biblioteka szkoły wyższej, podległej Ministerstwu Oświaty i Szkolnictwa Wzszszego, należy oczywiście do resortu bibliotek uniwersyteckich. Wydawałoby się, że używany przez nią przymiotnik „uniwersytecka” nie powinien budzić wątpliwości. Okazuje się jednak, że podkreślenie i przypomnienie takiego właśnie jej charakteru jest konieczne, ponieważ przez niektórych autorów bywa niedostrzeżona. Z tego powodu zapewne w ostatnio wydanej książce Andrzeja Kłosowskiego pt. *Działalność bibliotek szkół wyższych resortu Oświaty i Szkolnictwa Wzszszego w XXV-lecie Polski Ludowej* (Warszawa 1970), wydanej przez w/w Ministerstwo, Biblioteka Uniwersytecka KUL została zaliczona do bibliotek wyższych szkół teologicznych i postawiona w jednym rzędzie z biblioteką Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Chylicach.

Przy określeniu rodzaju i charakteru biblioteki oraz przynależności jej do poszczególnych kategorii bibliotek, należy wziąć pod uwagę zadania, jakie ma spełniać i zakres treści gromadzonych przez nią zbiorów. Obecnie obo-

wiązujący „Regulamin sieci bibliotek Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie, uchwalony przez Senat Akademicki w dniu 10 listopada 1969 r.” jasno określa zadania i charakter Biblioteki Uniwersyteckiej KUL zwanej Biblioteką Główną. Czytamy w nim w punkcie 2: „Zadaniem Biblioteki Głównej jako ogólnouczelnianego zakładu o zadaniach naukowych, dydaktycznych i usługowych oraz jako publicznej biblioteki naukowej jest:

- a) organizowanie warsztatu pracy naukowej i dydaktycznej szkoły drogą odpowiedniego doboru, fachowego opracowania i udostępniania zbiorów oraz drogą prac bibliograficznych i dokumentacyjnych;
- b) koordynowanie działalności bibliotek zakładowych w zakresie opracowania zbiorów bibliotecznych Uczelni;
- c) przysposabianie młodzieży studiującej do umiejętnego korzystania ze zbiorów i pomocy naukowych, niezbędnego do rozwijania samodzielnej pracy naukowej;
- d) prowadzenie, samodzielnie lub we współpracy z innymi bibliotekami, prac naukowo-badawczych w zakresie bibliotekoznawstwa, bibliografii, nauki o książce, dokumentacji zbiorów własnych oraz prac edytorskich, w szczególności zaś dotyczących tekstów i źródeł, zawartych w księgozbiorze biblioteki;
- e) współpraca z placówkami badawczymi, ośrodkami dokumentacji i innymi instytucjami w dziedzinie specjalności szkoły, służąca rozwojowi badań naukowych;
- f) nadzór w zakresie organizacji i ogólnych zasad korzystania ze zbiorów w bibliotekach zakładowych Uczelni na życzenie Władz Uniwersytetu;
- g) kształcenie i doskonalenie pracowników sieci bibliotek Uczelni”.

Cytowany regulamin, wskazując na zadania, jakie Biblioteka Główna ma pełnić, wymienia podstawowe jej cechy, które są jej wspólne z pozostałymi bibliotekami uniwersyteckimi w Polsce. Biblioteka nasza posiada również analogiczną do tego rodzaju bibliotek strukturę organizacyjną, w skład której wchodzi zasadnicze komórki podstawowej merytorycznej działalności bibliotecznej, obejmującej gromadzenie, opracowanie, konserwację i udostępnianie materiałów bibliotecznych (zob. Schemat graficzny struktury organizacyjnej Biblioteki KUL). Ale prócz tych cech wspólnych Biblioteka KUL stanowi ponadto inny jeszcze, bardzo specyficzny, jej tylko właściwy, typ biblioteki i zajmuje odrębne wśród nich miejsce.

Tym, czym zasadniczo różni się od innych, jest jej księgozbiór, ściślej biorąc zakres treści gromadzonych przez nią materiałów bibliotecznych i wynikające stąd, nowe, poszerzone jej zadania. Fakt, że jest ona częścią składową uczelni o ograniczonej liczbie wydziałów, posiadającej oprócz dwóch wydziałów kościelnych (fakultet teologiczny i prawa kanonicznego) jedynie Wydział Filozoficzny i kadłubowy Wydział Nauk Humanistycznych, nie mógł i nie może pozostać bez wpływu na treść i charakter jej zbiorów. W tym aspekcie Biblioteka KUL, nawet przy uwzględnieniu niepełnej ilości wydziałów, musi być uważana za bibliotekę ogólną a równocześnie specjalną.

Jako biblioteka ogólna, zgodnie ze swym charakterem, musi ona utrzymać szeroki, uniwersalny zakres tematyki, obejmujący wszystkie dziedziny życia i nauki. Nierównomiernie jednak uwzględniając różne gałęzie wiedzy i umiejętności, uznaje hierarchię wartości. Większą troską w gromadzeniu zbiorów otaczane jest piśmiennictwo z tych dziedzin wiedzy, które reprezentowane są na Uczelni. Inne natomiast uwzględnione jest jedynie w jego funkcji pomoc-

niczej, a niekiedy ograniczone do wydawnictw o charakterze informacyjno-naukowym. Faktycznie więc jest ona nie tyle biblioteką ogólną w ścisłym tego słowa znaczeniu (bo taki typ biblioteki uniwersalnej jest już obecnie niewątpliwie anachronizmem i utopią) lecz raczej biblioteką wielo-dziedzinową.

Ale jako biblioteka specjalna szczególniejszą uwagę zwaraca na piśmiennictwo dotyczące tych dziedzin, które ze względu na charakter Uczelni, w sposób uprzywilejowany winny być kultywowane.

Podstawowy problem każdej biblioteki, jakim jest polityka gromadzenia zbiorów, został przez kierownictwo Biblioteki KUL stosunkowo wcześniej przeanalizowany i rozwiązany. Wcześniej uświadomiono sobie, że Biblioteka nie może być samowystarczalna, musi ograniczyć zakres swych zbiorów. Do sformułowania szczegółowych wytycznych dotyczących rodzaju piśmiennictwa, jakie należało przede wszystkim gromadzić, skłoniło samo życie, sam bieg wydarzeń.

Zaraz po zakończeniu wojny zostały utworzone w kilku miastach tzw. Zbiornice Księgozbiorów Zabezpieczonych, tzn. książek, które uratowane zostały z zawieruchy wojennej lub z innych względów musiały być skomasywane w jednym miejscu, tworząc w ten sposób niejednokrotnie olbrzymie stosy książek. Tak np. Zbiornica we Wrocławiu liczyła prawie 2 miliony zgromadzonych woluminów. Biblioteka Uniwersytecka KUL, jako instytucja nie państwowa, w ostatniej kolejności również uczestniczyła w przydziale ze zbiorów państwowych. Stało się wówczas koniecznością opracowanie założeń polityki bibliotecznej, by nie „zaśmiecąc” własnych magazynów drukami zbędnymi lub zgoła bezwartościową, zdecydowaną makulaturą. Oczywiście przy selekcji brano pod uwagę przydatność materiału bibliotecznego dla potrzeb Uczelni o specyficznym profilu. Wytyczne gromadzenia zbiorów objęły te kategorie materiałów bibliecznych, które w okresie minionego 20-lecia otaczano zawsze szczególniejszą troską i które utworzyły w Bibliotece żywy warsztat pracy naukowej i dydaktycznej, oraz placówkę spełniającą dużą rolę społeczno-kulturalną. Na pierwszym miejscu uwzględniono tzw. generalia tzn. dzieła o charakterze informacyjno-naukowym, których nie powinno zabraknąć w żadnym księgozbiorze podręcznym czytelnicy głównej w bibliotece uniwersyteckiej czy czytelnicy specjalnych, szczególnie te, których tak, jak i w innych bibliotekach, nie wypożycza się czytelnikom do domu.

Należą do nich wszelkiego rodzaju informatory a więc encyklopedie, słowniki, bibliografie, słowniki biograficzne, niektóre podręczniki uniwersyteckie poszczególnych dziedzin wiedzy (z dużą bibliografią załącznikową). Ponadto zgromadzono wydawnictwa i opracowania źródeł, teksty autorów klasycznych, zarysy historii poszczególnych nauk etc. W plan gromadzenia zbiorów weszły także podstawowe dzieła monograficzne z tych dziedzin, jakie w programie studiów na Uczelni zajmują miejsce naczelne. Uwzględniono zarówno dezyderaty pracowników naukowych zajmujących się konkretną problematyką, jako też różnorodne potrzeby czytelników z Uczelni i spoza niej.

Tak sprecyzowane kryteria doboru zobowiązały Bibliotekę do kompletowania wszelkiego typu podstawowych wydawnictw i dzięki temu, realizując swoje założenia, została utworzona w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL źródłowa baza informacji, wyposażona w podstawowe narzędzia dla pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej.

Przy stałym dalszym, planowym uzupełnianiu zasobów bibliotecznych zwrócono specjalną uwagę na konieczność możliwie kompletnego zaopatrzenia trzech podstawowych czytelni, dostarczających materiał informujący na bieżąco o rozwoju i stanie badań poszczególnych dyscyplin i będących punktem wyjścia do planowanej naukowej pracy. Tymi pracownikami z dostępnym bezpośrednio dla czytelnika księgozbiorem podręcznym są: Czytelnia Główna, Czytelnia Informacji Naukowej oraz Czytelnia Czasopism (bieżących).

Tę ostatnią pracownię otacza się szczególniejszą troską. Jest zbyt cennym uzasadnić ważność czasopism naukowych dla warsztatu badawczego. Zwróćmy uwagę na fakt, że orientacja w postępie i rozwój nauki opiera się przecież głównie na tym źródle informacji, jakim są artykuły czasopism. W stosunku do nich książka jest wydawnictwem dysponującym niejednokrotnie materiałem znacznie już opóźnionym.

W Bibliotece Uniwersyteckiej KUL, specjalizującej się w wyżej wspomnianych dziedzinach, zasób czasopism z tego zakresu wiedzy jest wyjątkowo bogaty. W niejednym wypadku Biblioteka posiada czasopisma unikalne w skali ogólnokrajowej.

Dodatkową pomocą dla poszukujących materiałów czasopiśmienniczych są pieczołowicie gromadzone przez Bibliotekę bibliografie analityczne, zwane z angielskiego abstraktowymi, zawierające ogromnie przydatne streszczenia artykułów ogłoszonych w czasopismach zagranicznych.

Biblioteka posiada na bieżąco: *Religious and Theological Abstracts*, *New Testament Abstracts*, *Psychological Abstracts*, *Historical Abstracts*, *Sociological Abstracts* oraz wydawany przez Centre International de la Recherche Scientifique *Bulletin Signalétique* z sekcji Sciences humaines, obejmujących również Sciences religieuses. Doniosła rola tych tzw. abstraktów polega na tym, że przynoszą one zwięzłą, szybką i jasną informację o najnowszych osiągnięciach nauki.

Poza tym, że Biblioteka KUL jest biblioteką uniwersytecką, specyfika jej zbiorów zdecydowała o nowej jej roli jako Centralnej Biblioteki Religioznawczo-Teologicznej. Funkcja jej w tym zakresie jest analogiczna do funkcji spełnianych przez np. Centralną Bibliotekę Rolniczą, Centralną Bibliotekę Lekarską, Centralną Bibliotekę Wojskową czy Bibliotekę SGPiS-u.

Wydaje się, że właśnie ten fakt musi szczególnie zaciążyć na ocenie roli, jaką faktycznie spełnia Biblioteka KUL w najbliższym jej środowisku lubelskim, a także w skali ogólnokrajowej, a w pewnym sensie, w skali bloku państw socjalistycznych. Dawno już uświadomiono sobie, że w zakresie obowiązków wpływających z tego dodatkowego tytułu Biblioteki — nikt, żadna z pozostałych bibliotek w Polsce nie jest w stanie w tym Bibliotece Uniwersytecką Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego zastąpić.

W związku z Soborem wzrosły zainteresowania tematyką religijną. Stąd dodatkowe, ważne zadanie przyjęła na siebie Biblioteka Uniwersytecka KUL przez decyzję wydzielenia, w ramach swej działalności bibliotecznej, księgozbioru z tego zakresu. Kierownictwo Biblioteki zainicjowało powstanie niezmiernie ważnego ośrodka informacji i studiów piśmiennictwa soborowego, gromadzącego możliwie kompletne teksty, komentarze i opracowania dokumentów Vaticanum II.

Wreszcie trzeci „tytuł” Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Tak jak do Biblioteki Narodowej, jako biblioteki centralnej,

należy m. in. zadanie gromadzenia, opracowania i udostępniania „całoksztaltu produkcji wydawniczej PRL” oraz „wszystkich wydawnictw polskich lub Polski dotyczących wydanych za granicą”¹ ze wszystkich dziedzin wiedzy, tak samo Biblioteka Uniwersytecka KUL postawiła sobie za zadanie wykonywanie tych merytorycznych podstawowych czynności bibliotekarskich w zakresie piśmiennictwa z dziedziny religioznawstwa i teologii najszerzej pojętej.

Jest to tzw. archiwalizowanie materiałów bibliotecznych, choćby pozornie wydawało się o małej wartości, niejednokrotnie nawet bezwartościowych pod względem naukowym i nie związanych bezpośrednio z aktualnymi potrzebami. Jakkolwiek w chwili ukazywania się wydawnictwa tego rodzaju czasem nie przedstawiają istotnej wartości naukowej, na pewno dla przyszłych badań mogą przedstawiać wartość niezwykle cennych źródeł. Są to np. wydawnictwa typu tzw. literatury dewocyjnej, popularnej, a więc książeczki do nabożeństwa, kalendarze religijne, drobne życiorysy świętych etc.

Nie pomija się, a przeciwnie dużą wagę przywiązuje się do gromadzenia tzw. dokumentów życia społecznego², szczególnie religijnego, odzwierciedlających przeszłość, aktualną działalność i życie Kościoła Katolickiego i wszelkich innych wyznań religijnych w Polsce. Oczywiście, że uwzględnia się pozycje pisane z różnych stanowisk światopoglądowych.

Chcąc uzupełnić charakterystykę Biblioteki Uniwersyteckiej KUL danymi ilościowymi jej księgozbioru, by wyznaczyć aktualną jej pozycję wśród bibliotek uniwersyteckich, musimy sobie zdać sprawę i pamiętać o dużej względności danych statystycznych. Wiadomo bowiem, że istnieją w tej dziedzinie nieścisłości i wynikają one z wielu powodów. Przede wszystkim same jednostki statystyczne nie zostały jeszcze jednoznacznie ustalone. Stąd podawane liczby nie są porównywalne. Różne także kryteria stosowane są w przyjętych metodach sporządzanych sprawozdań. Nawet dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego budzą wątpliwości i słuszne zastrzeżenia. Wobec tego istnieje realna obawa wniosków mylnych i krzywdzących także w odniesieniu do Biblioteki KUL. Rezygnując z bardziej szczegółowych danych, zestawionych w ostatnim sprawozdaniu, musimy stwierdzić, że stan ilościowy księgozbioru naszej Biblioteki z dnia 31 VIII 1970 r. obejmuje 555.325 jednostek bibliotecznych i stawia ją pod tym względem na ostatnim miejscu w rzędzie bibliotek uniwersyteckich, co oczywiście nie przesądza o jej znaczeniu.

Kontakty Biblioteki Uniwersyteckiej KUL z siecią bibliotek szkół wyższych dotyczą wszystkich trzech podstawowych czynności bibliotecznych:

a) Współpraca w zakresie gromadzenia zbiorów wysuwa się na plan pierwszy. Ścisłe określenie specjalizacji naszej Biblioteki daje jej podstawy do włączenia się w proces racjonalnie prowadzonej polityki gromadzenia zbiorów w skali ogólnopolskiej. Ponadto wymiana dubletów między bibliotekami stanowi także ważną formę kooperacji.

¹ Zarządzenie nr 27 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 15.IV.1969 r. Statut Biblioteki Narodowej cz. II § 7 p. 2 i 3. *Dz. urz. Min. Kult.* nr 3 poz. 21.

² Umieszczenie Biblioteki Uniwersyteckiej KUL w wykazie bibliotek, które nie gromadzą dokumentów życia społecznego (Dokumenty życia społecznego w bibliotece. Materiały z Ogólnokrajowej Konferencji zorganizowanej przez Bibliotekę Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu w dniach 2-3 czerwca 1969 roku. Pod red. J. Albina. Wrocław 1970 s. 98), oparte jest na nieporozumieniu. W Bibl. Uniw. KUL nie ma jeszcze osobnego działu dla tego rodzaju materiałów, ale gromadziło się je stale i nadal gromadzi.

b) W zakresie ogólnopolskiego opracowania zbiorów bibliotecznych udział naszej placówki jest niewątpliwie znaczny. Powieliła się i przesyła karty katalogowe do Zakładu Katalogów Centralnych Biblioteki Narodowej w Warszawie, a mianowicie do Centralnego Katalogu Bieżących Czasopism Zagranicznych, Centralnego Katalogu Ważniejszych Nabytków Zagranicznych, Centralnego Katalogu Książek z zakresu nauki o książce. Ponadto Biblioteka nasza przesyła karty katalogowe do Centralnego Katalogu Starych Druków polskich i obcych. Katalog Centralny Głównej Biblioteki Pedagogicznej, Instytutu Kartograficznego w Polsce, a także oddany do druku Katalog Centralny Inkunabułów znajdujących się w Polsce obejmuje również zasób Biblioteki KUL.

c) Szczególnie żywą formą współpracy bibliotecznej jest udostępnianie własnego księgozbioru oraz utrzymywanie licznych kontaktów z wypożyczalniami międzybibliotecznymi krajowymi i zagranicznymi. Dane z końca roku 1969 wykazują 390 wol. sprowadzonych z bibliotek polskich i zagranicznych, 949 wol. wypożyczonych z naszej Biblioteki przez biblioteki obce. Biblioteka KUL w ostatnim roku utrzymywała kontakt z 207 placówkami bibliotecznymi, w tym 154 polskimi a 53 zagranicznymi.

d) Biblioteka nasza służy także pomocą w kształceniu kadr bibliotecznych w kraju. Od szeregu lat przyjmuje się na praktyki studentów Studium Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Wrocławskiego, a także studentów z zaocznego Studium Bibliotekarskiego. W sumie 40 osób z tych uczelni odbywało praktykę bibliotekarską w naszej Bibliotece. W latach 1952—1954, gdy według programu studiów akademickich studenci Wydziału Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego odbywali specjalizację bibliotekarską, pracownicy naszej Biblioteki prowadzili zajęcia dydaktyczne i następnie przeszkolili praktycznie ok. 50 osób.

e) Inną jeszcze formą współpracy Biblioteki KUL, tym razem z bibliotekami kościelnymi, było organizowanie przez Bibliotekę kursów dla pracowników bibliotek kościelnych, tak diecezjalnych jak i zakonnych (pierwszy kurs odbył się w dniach 16—22 sierpnia 1955 r.), kursów bibliograficznych i archiwalnych oraz utworzenie przy Bibliotece KUL w ramach jej struktury organizacyjnej nowej placówki, o dużym znaczeniu dla organizacji pracy naukowej w Polsce, pod nazwą: Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych. Zadaniem Ośrodka, według koncepcji jego inicjatora, dyrektora Biblioteki i planu opublikowanego w *Rocznikach Bibliotecznych* w 1958 r., miało być prowadzenie dokładnej ewidencji bibliotek kościelnych, tak diecezjalnych jak i zakonnych całej Polski, oraz organizowanie jak najdalej idącej współpracy między nimi (uzgadnianie zakupu książki importowanej, wymiana dubletów, opracowanie katalogów centralnych, wypożyczanie międzybiblioteczne, organizowanie kształcenia bibliotekarzy, organizowanie ogólnopolskich zjazdów bibliotekarzy kościelnych etc.). Odizolowanie organizacyjne Ośrodka ABMK od Biblioteki Uniwersyteckiej w 1957 r. i utworzenie z niego w 1959 r. Międzywydziałowego Zakładu Naukowego, zmieniło w sposób zasadniczy jego charakter oraz ujemnie zaciążyło na jego dalszym rozwoju, zacieśniając jego działalność do organizowania kursów i seminariów archiwalnych, bibliotekarskich i muzealnych, mikrofilmowania kościelnych zbiorów archiwalnych, tudzież wydawania cennego czasopisma pt. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*.

Próba określenia roli i znaczenia Biblioteki Uniwersyteckiej KUL poprzez analizę specyficznych jej cech, pozwoliła na określenie jej miejsca w sieci bibliotek w kraju. Na tym tle nasuwają się pewne ogólne stwierdzenia i postulaty. Oczywiście ograniczymy się do prostej ich rejestracji:

1) Konieczność kontynuowania przyjętej koncepcji naszej Biblioteki Uniwersyteckiej i jej linii rozwojowej.

2) Wprowadzenie w życie w całej rozciągłości ustaleń i przepisów „Regulaminu organizacyjnego sieci bibliotecznej Uczelni”.

3) Uzyskanie stałego limitu dewizowego na zakup książek i czasopism zagranicznych w celu umożliwienia planowego uzupełniania i powiększania zbiorów bibliotecznych.

4) Efektywne zwiększenie wymiany międzybibliotecznej krajowej i zagranicznej.

5) Dalsza systematyczna rozbudowa aparatu informacyjno-bibliograficznego.

6) Zwiększenie współpracy w zakresie gromadzenia zbiorów ze specjalistami poszczególnych dziedzin wiedzy wszystkich wydziałów Uniwersytetu (lista dezyderatów).

7) Wyposażenie Biblioteki Uniwersyteckiej w aparaturę do mikroreprodukcji.

8) Unowocześnienie metod pracy i urządzeń służących do prac w dziale katalogu alfabetycznego.

9) Opracowanie nowej klasyfikacji i melioracja katalogu systematycznego.

10) Zwiększenie obsady personalnej siłami kwalifikowanymi oraz stała akcja dokształcania bibliotekarzy służby bibliotecznej.

11) Zaangażowanie drugiej kategorii pracowników tj. bibliotekarzy dyplomowanych, których Biblioteka Uniwersytecka KUL dotychczas nie posiada i pod tym względem stanowi wyjątek wśród innych bibliotek uniwersyteckich.

12) Ostateczne ukończenie rozbudowy gmachu Biblioteki i łączący się z tym zagadnieniem problem magazynów aneksowych.

13) Nawiązanie współpracy z bibliotekami kościelnymi, przewidzianymi i zaplanowanymi przy organizowaniu Ośrodka ABMK.

14) Przeorganizowanie pracowni konserwatorskiej oraz pracowni introliigatorskiej i wyposażenie jej w nowoczesne maszyny i urządzenia.

15) Dla usprawnienia i efektywności pracy bibliotecznej pilna potrzeba uzyskania mechanicznego środka lokomocji (mikrobus).

Wszystko to, co zostało tutaj powiedziane, można by rozszerzyć o wiele, wiele innych zagadnień — życie biblioteczne nasuwa je codziennie.

Warto przypomnieć na zakończenie trafną wypowiedź, której treść nie może nigdy prawdziwemu bibliotekarzowi umykać sprzed oczu i pamięci. Są to słowa kogoś, kto przed 20 laty miał być dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, b. dyrektora Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy, dra Ryszarda Przelaskowskiego: „Biblioteki, jak i styl ich pracy, muszą być [...] traktowane jako odrębne, indywidualne całości [...]. Nie wolno [...] nigdy zapominać, że każda placówka biblioteczna jest żywym, rozwijającym się

organizmem, zależnym od warunków lokalowych, wysiłku bibliotekarzy i zainteresowań czytelników. Każda biblioteka ma więc jej tylko właściwe i niepowtarzalne cechy indywidualne, na których wyciska swe niezatarte piętno jej geneza i dzieje”³.

KALENDARIUM BIBLIOTEKI

1917. Projekt ks. Idziego Radziszewskiego założenia katolickiego uniwersytetu — pozyskanie fundatorów.
1918. II. Ukonstytuowanie się w Piotrogradzie Komitetu Organizacyjnego przyszłego Uniwersytetu.
1918. Dary Polonii Piotrogradzkiej dla przyszłej biblioteki (m. in. księgozbiór J. Karnickiego, W. Żukowskiego, prof. St. Zalewskiego i prof. St. Ptaszyckiego).
1918. Nabycie księgozbiorów profesorskich, m. in. W. Łatyszewa i J. Barskowa.
1918. Zakup dużej partii książek pochodzących z biblioteki Hartwiga.
1918. IV. 1. Zaangażowanie przez ks. I. Radziszewskiego Emilii Szeligi-Szeligowskiej do pracy bibliotekarskiej.
1918. VI. Stan księgozbioru zgromadzonego w Piotrogradzie dla projektowanej Biblioteki: 40.000 wol.
1918. VI. 29. Zobowiązanie się Karola Jaroszyńskiego do wybudowania i urządzenia Biblioteki Uniwersyteckiej w Lublinie.
1918. VIII—IX. Pertraktacje organizatorów Uniwersytetu z władzami austriackimi w sprawie gmachów dla Uniwersytetu i Biblioteki w Lublinie.
1918. IX. 6. Uzyskanie koncesji Ministerstwa WR i OP na otwarcie Uniwersytetu.
1918. IX. Starania organizatorów Uniwersytetu o wydanie zbiorów piotrogradzkich władzom austro-węgierskim.
1918. X. 1. Przekazanie przez okupacyjne władze austriackie tworzącemu się Uniwersytetowi gmachu Seminarium Duchownego w Lublinie na sale wykładowe, a gmachu pobernardyńskiego przy ul. Dolnej Panny Marii na pomieszczenia dla Biblioteki.
1918. XI. Przyjazd E. Szeligowskiej do Lublina i objęcie kierownictwa Biblioteki Uniwersyteckiej.

³ R. Przelaskowski: O typach i typizacji bibliotek naukowych. *Prz. bibl.* R. 25: 1957 s. 24.